Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומערירען
אונד דער פרענומעראציאָנס-טערמין בעגיננט מיט דעם עמפפאנגע דעס ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפינדעט זיך אין פעסט
וואיטצנער בולוואר נומ׳ 29
וואָהין מאן אויך דיא פרענומעראציאָנסגעלדער צו זענדען בעליעבע.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט דריימאל וואָכענטליך
מאָנטאג, מיטטוואָך אונד פרייטאג, אונד קאָסטעט
פיר עסטעררייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פירטעליעהר. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר׳ס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פירטעליעהר. 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

Nr. 66, צוועלפטער יאהרגאנג פעסט, מיטטוואָך ל׳ סיון ה׳תר״ם. Pest, den 9. Juni 1880.

די פאָרגענגע אין דער טירקייא.

די נייעסטען בעריכטע אויס קאָנסטאנטינאָפעל מעלדען ווידער, דאס דער סולטאן בערייטס צור איינזיכט געקאממען, דאס די פאָרטזעטצונג זיינער שלעכטען ווירטהשאַפט צור רעוואָלוציאָן פיהרען מיססע; ער וואָללע זיך דאהער בעססערן אונד אין אנדערעס בעססערעס טירקישעס מיניסטעריאום איינזעטצען. דער מיניסטער-פרעזידענט דעס נייען טירקישען מיניסטעריאומס זאָלל מידהאט פאשא ווערדען. דאס איזט דער בעריהמטע פרייהייטס-פריינדליכע טירקישע שטאאטס-מאנן מידהאט פאשא, וועלכער שאָן אין דען יאהרען 1868, 1872 אונד 1876 „גראָס-וועזיער", דאס הייסט: ערסטער מיניסטער דעס סולטאנס וואר. אם 23. דעצעמבער 1876 גאב ער דער טירקייא איינע קאָנסטיטוציאָן (פערפאססונג) מיט איינעם טירקישען רייכסטאגע; דיא טירקייא העטטע זא פרייהייטליך אלס אונגארן רעגיערט ווערדען זאָללען. וואס דען קריעג אונד דיא יעטציגע שוועכונג אונד פערקירצונג דער טירקייא פערהינדערט העטטע; אבער שאָן אם 5. פעבער 1877 וואורדע מידהאט פאשא דורך זיינע פיינדע, וועלכע יעדע פרייהייט האססען, געשטירצט אונד פערבאננט. ערסט אים סעפטעמבער 1878 ערהיעלט מידהאט פאָם סולטאן דיא ערלייבניס צור ריקקעהר אונד וואורדע זאָגאר צווייא מאָנאטע שפעטער צום געניעראל-גובערנער פאָן סירייען (אין דער אזיאטישען טירקייא) ערנאננט. נון זאָללטע יעטצט דיעזער פרייהייטס- אונד פערבעססערונגס-פריינדליכע מידהאט פאשא צום מיניסטער-פרעזידענטען איינעס נייען פרייהייטס-פריינדליכען טירקישען מיניסטעריאומס ערנאננט ווערדען!

דאס זאָלל דער אויסעראָרדענטליכע ענגלישע געזאנדטע, העהר גאשען, אין קאָנסטאנטינאָפעל ערווירקט האבען; העהר גאשען וואורדע אין זיינען פאָרדערונגען, דיא ער אן דען סולטאן ריכטעטע, אויך פאָם פראנצאָזישען געזאנדטען אין קאָנסטאנטינאָפעל אונטערשטיטצט. דער פראנצאָזישע געזאנדטע דרינגט עבענפאללס דאראויף, דאס זיך דיא טירקייא אין איהרעם איינענען אינטערעססע בעססערע, דא זיא זאָנסט באלד פאָן זעלבסט צערפאללען ווירדע, וואס פיר פראנקרייך אונד ענגלאנד זעהר אונאנגענעהם ווערע.

נון, וויר ווינשען, דאס זיך דיעזע נאכריכטען אויס קאָנסטאנטינאָפעל בעשטעטיגען מאָגען, דאס זיך דיא טירקייא ווירקליך ענדליך בעססערע; דענן ווען דיא שלעכטע ווירטהשאַפט דער טירקייא נאָך לאנגע פאָרטדויערט, דא ווערדען זיך דיא מייסטען טירקישען פראָווינצען פאָן דער הערשאַפט דעס סולטאנס לאָסרייסען. זעלבסט דיא ווילדען אלבאנעזען, וועלכע פיר דיא ערהאלטונג נאָרד-אלבאניענס אונטער טירקישער הערשאַפט זאָ טאפּפער ביז אויף דען לעטצטען מאנן קעמפפען וואָללטען, זינד יעטצט אין איהרער פאטערלאנדסליעבע ערקאלטעט, נאכדעם זיא איינזעהען, דאס עס זעלבסט אונטער דער מאָנטענעגרינישען רעגיערונג ניכט זאָ שלעכט זיין קאָננע, וויא אונטער דער טירקישען. נאך דען נייעסטען נאכריכטען אויס נאָרד-אלבאניען זינד אין דען לעטצטען טאגען צאהלרייכע קריעגערישע מירדיטען אבטהיילונגען אבגעצאָגען אונד אין איהרע היימאטה געריקט. עס זינד אים גאנצען קיים מעהר אלס 500 מירדיטען בייא דען אלבאנעזען — אונד אויך דיעזע שיינען דעם לאנגען וואַרטענס מידע אונד זינד ענטשלאָססען, בייא גוטער געלעגענהייט זיך אין דיא היימאטה צו בעגעבען.

אין דער אזיאטישען טירקייא ווירד דיא רעוואָלוציאָן געגען דיא הערשאַפט דעס סולטאנס מיט יעדעם טאגע ערנסטער אונד בעדענקליכער. דאס זיך מעזאָפּאָטאמיען (ארם נהרים) געגען דען סולטאן עמפּאָרט אונד איינע בעדייטענדע רעוואָלוציאָן געשטיפטעט האט, האבען וויר בערייטס געמעלדעט. — נון ברינגען נאָך אללע היעזיגען מאָרגענבלעטטער איינע נאכריכט, דיא פיר אונס יודען פאָן בעזאָנדערעס אינטערעססע איזט. לויט דיעזער נאכריכט האט זיך נון אויך דער מעכטיגסטע עמיר (העררשער) פאָן נאָרד-אראביען, נאמענס „אבן ראשיד", געגען דען סולטאן עמפּאָרט. איבער דיעזען עמיר, בייא דעם איין פראָפעססאָר דער וויענער אָריענטאלישען אקאדעמיע אלס גאסט פערווייולט האט, ווירד פאָלגענדעס ערצעהלט: אים נאָרדען אראביענס, אונד צוואר נאהע דער שטראססע, וועלכע פאָן מעדינא (אם ים סוף) נאך באגדאד (בבל) פיהרט, לעבען נאָך היינטע איינינע יידישע שטעממע (שבטים), דיא שאָן פאָר דער צערשטאָרונג דעס ערסטען טעמפּעלס (חורבן בית ראשון) אויס ארץ ישראל אויסגעוואנדערט וואַרען אונד זיך אין אראביען אנגעזידעלט האטטען. איבער דיעזע יידישען שטעממע הערשט דער יידישע עמיר אָדער סולטאן „אבן ראשיד", דעססען רעזידענץ זיך אין דעם פעלזען-שלאָססע „שייבעק" בעפינדעט. — דיעזע שטעממע בעפאָלגען נאָך היינטע דיא „תורה שבכתב" וועהרענד דיא „תורה שבעל פה" איהנען נאָך גענצליך אונבעקאננט איזט. איהרע מוטטערשפּראכע איזט דיא אראבישע אונד נור וועניגע פאָן איהנען פערשטעהען נאָך לשון הקודש. דיעזע יידישען שטעממע לעבען נאָך היינטע וויא פאָר 3000 יאהרען אין צעלטען אונד ערהאלטען זיך נאָך היינטע דורך פיעהצוכט (וויעה צאָן). דורך איהרע טאפּפערקייט אונד איהרען קריעגערישען גייסט האבען זיא איהרע זעלבסטשטענדיגקייט אונד טאפּפערקייט ביז אויף דען היינטיגען טאג בעוואהרט. זיא זינד גראָסע פריינדע דער איבריגען יודען אונד זענדען נאָך היינטע גראָסע געלד-שפּענדען פיר דיא ארמען יודען אין ירושלים. — נון וויללל דיעזער יידישע סולטאן אבן ראשיד דיא יעטציגען פערלעגענהייטען אונד רעוואָלוציאָנען אין דער אזיאטישען טירקייא דאצו בענוטצען, אום דעם סולטאן אין קאָנסטאנטינאָפעל דען קריעג צו ערקלערען אונד פאלעסטינא פאָן איהם וועגצונעהמען.

דאס איזט איינע האָכסט אינטערעססאנטע נאכריכט, דיא וויר נאָך נעכסטענס בעשפּרעכען ווערדען. פאָרלייפיג וואָללען וויר אונזערען לעזערן עמפּפעהלען, דען בעריכט „איבער דיא יודען אין אראביען", וועלכען וויר אין נומ׳ 18 מיטטהיילטען, נאָכמאלס צו לעזען, אום דענזעלבען מיט דער היינטיגען נאכריכט פערגלייכען צו קאָננען.

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (איינע זיטצונג דער יודענפיינדליכען פעראיינע) וואורדע דיעזער טאגע אין דער הויפּט-שטאדט אבגעהאלטען, וויא בעשלאָססען וואורדע אים מאָנאטע סעפּטעמבער דיא הערויסגאבע איינער צייטונג צו בעגיננען אונטער דעם טיטעל: „ושדוי-קערדעש" („יודענפראגע"). עס וואורדע אין דיעזער זיטצונג אויך איינע שריפט אויסגעארבייטעט, אין וועלכער דער בעוויז געפיהרט ווירד, דאס דיא יודען היינטע דריימאל זאָ פיעל גרונד אונד באָדען בעזיטצען, אלס דיעס פאָר דער יודען-עמאנציפּאציאָן דער פאלל וואר. פערנער ווירד אין דיעזער שריפט בעהויפּטעט, דאס אין פעסט אונטער יע 100 הויז-העררן 64 יידישע הויז-איינענטהימער זיך בעפינדען. מעהר אלס דיא העלפטע דער הייזער אין דער הויפּטשטאדט בילדען אלזאָ דאס איינענטהום פאָן יודען. אויף גרונדלאגע דיעזער בעהויפּטונגען ווירד נון אין דערזעלבען שריפט אויסגערעכנעט, דאס אין פערהעלטניסמעסיג וועניגען יאהרען דער גרונד אונד באָדען גאנץ אונגארנס אין יידישע הענדע געראטהען מיססע. — פערנער, דאס אין קורצער צייט אין פעסט מעהר קיין ניכט-יידישער הויזאיינענטהימער עקסיסטירען ווערדע. דיא פאָלגע היעפאָן קאנן קיינע אנדערע זיין, אלס דיא יודען אויס אונגארן דאס „היילינע לאנד" אונד אויס פעסט איין נייעס „ירושלים" מאכען ווערדען; — זאָלכע לעגענהאַפטע בעהויפּטונגען פערברייטען דיא אונטער דעם איינפלוססע אישטויציס שטעהענדען יודען-פיינדליכען פעראיינע, אים דאס דוממע פאָלק צום יודענהאססע אונד צו יודען-פערפאָלגונגען צו רייצען. דיא בעהויפּטונג, דאס היינטע דיא יודען 3-מאל זאָפיעל גרונד אונד באָדען אים בעזיטצע האבען, אלס דיעס פאָר דער עמאנציפּאציאָן דער פאלל וואר, מאג ריכטיג זיין, דא פריהער איין יידישער גרונד-בעזיטצער איינע גראָסע זעלטענהייט וואר. טראָטצדעם בעזיטצען אויך היינטע ניכט אללע יודען צוזאממען זאָ פיעל גרונד אונד באָדען, אלס עטווא צווייא רייכע אונגארישע גראַפען אָדער פירסטען; אין פעסט געהאָרט ניכט איינמאל דער צעהנטע טהייל דער הייזער יידישען איינענטהימערן. דאס גאנצע איזט אלזאָ נור אויף איינע שטרעפליכע העטצעריא בערעכנעט, דער דאך זייטענס דער רעגיערונג ענטגעגענגעטרעטען ווערדען זאָללטע. עס שטעהט צו בעפירכטען, דאס ווען דיעזע פעראיינע דאס ערווענטע בלאטט „ושדוי-קערדעש" מיט זאָלך׳ פאלשען בעהויפּטונגען אנפיללען, ווירד דאס געהעטצטע פאָלק ווירקליך צו געוואלטשטרייכען געגען דיא יודען גרייפען. לייִדער גיבט עס אין יידישען קרייזען ניעמאנד, דער דיא אויפמערקזאמקייט דער רעגיערונג אויף דיעזע געפאהר לענקען זאָללטע. אנשטאטט דער עייגען אינגערען קעמפּפע, זאָללטען אללע פארטייען אים יודענטהומע צור בעקעמפּפונג זאָלכער געפאהרען זיך פעראיינינען: דיא יודען-פרעססער, וויא אישטיצי אונד זיינע געזיננונגס-גענאָססען, ערבליקען יא עבען אין דען אינגערען קעמפּפען דער יודענהייט דאס בעסטע מיטטעל, אים איבער אללע יודען הערפאללען צו קאָננען, דיא געגען דיא דראָהענדע געפאהר ניכטס טהון, דא זיא אים לייטער „פארטייא-האס" זיך געגענזייטיג צערפלייִשען!

* (דער יידישע שטאאטס-אנוואלט טאביאס לאוי — טאָדט.) עס איזט זעלטען, דאס זעלבסט היינטע, נאָך ערפאָלגטער יודען-עמאנציפּאציאָן, דיא פערדיענסטע אונד פעהיגקייטען איינעס יודען דיא געביהרענדע אנערקעננונג אונד ווירדיגונג פינדען. דער יודענהאס לעבט נאָך אימטער, אין פאָלגע דעססען זעלבסט דער טאלענטפאָללסטע יודע ניכט לייכט איינע האָהערע שטעללע אים שטאאטסדיענסטע ערריייכט. איינע אויסנאהמע היעפאָן מאכטע דער יינגע רעכטס-געלעהרטע טאביאס לאוי, זאָהן דעס בעקאננטען פערשטאָרבענען ראבבינערס לעאָפאָלד לאוי אים סעגעדין. דיעזער שטיעג ראש פאָן שטופע צו שטופע עמפּאָר, וואָדורך ניכט בלאָס זיינע פעהיגקייטען, זאָנדערן דיא יודענהייט איבערהויפּט זיך געערהט פיהלטע. אללײן זיין גליק דויערטע ניכט לאנגע, דא דער טא-

טעט. אינטער דיעזען גוגעגשטענדען ערדענטע איינע אלטע מינצע גראסעס אינטערעססע. דיעזע „מטבע" איזט איבער 2000 יאהרע אלט אונד שטאממט אי"ס דער צייט. וויא אין ירשלים נאך ירשיע קאנגע רע-גערטען. דיא מינצע איזט מיט העברעאישען בוכ-שטאבען אונד ירשען צייכען (אלס „מגן דוד", דיא „כרובים" א"ר ו"ו) פערזעהען. דיא מערקווירדיגע מינצע וואורדע פאס נאציאנאל-מוזעאם אין פע-טערסבורג אי"ס אינע בעריהמטע סממע אנגע-קויפט. (האפפענטליך ווירד זיך יאהל דאך עמאנד פינדען, דער דיא העברעאישע אינשריפט לעזען קאנ. עס ווערע דאך האכסט אינטערעססאנט צו וויסען, פאן וועלכעם „מלך" דיעזע „מטבע" הערריהרט?)

" (אין פירכטערליכער בראנד) פערוויסטעטע אם 30. מאי נאכטס דאס שטרעטען טוראן (שהויזער קאמיטאט) אין דעם מאסע דאס פאסט קיין הייז אהנע שאדען בלעבע. איבער 500 געביידע וואורדען גאנצליך גערעגעבראנט. אונד איך לייער איזט דער ירשיע טעמפעל אין הייב דער פלאממען גוגראדען.

נאכטראג.

איינע נאך שלים דעם בלאטטעם איינגעטראפ-פענע דעפעשע אי"ס לאנסטאנטינאפעל מעלדעט: „דיא אי"דאפעאשען גאבסמעכסט זיך פעסט עגט-שלאסען. דיא טירקיא צייט דיגעלונג דער גרעזבי-שען אנגעלעגענהייט צו נאכהעלען. דיא גוגאנטשע-לאנפערונגען, וועלכע צו דעזעם צייעקע אבגעראל-טען ווערדען ווייד, טרייבט שאן אם 15. דעזעם אין בעלדן צוזאממען. דיעזע לאנפערונגען הייד עס אי"ם שפרעכען, וועלכען לאנדשטייד דיא טירקיא אן גרעבגעראנד אבגעטרעטען האבע. דעזעלבע לאנ-פערונגען הייד דאדורכגעלד איד דאי"ם דרינגען, דאס דיא נאטיאנען פערבעססערונגען אין דער אז-אטשען טירקיא ענדליך צו אי"מפלעהרען גוגלאנגען זאללען. דער בעדיידענדע מיזדאס פאשא וועל-כער בייהער גוגעגענער פאן סיריען איז, דאס זאגען אבגעלעהנט.)" (דאס איזט ווייטליך מערק-ווירדיג! דער אי"פערלעגטע איז דיא פרוויטסלוי-בענדיג מיזדאס, וועלכער פיר דיא פערבעססערונ-דער צשטעהענדע אין דער אזיאטישען טירקיא מיט זא פעלגעם אי"פער גערעגפפפט דאס טרייבט עבען אין דעם אינגענדיגע צוריק, דיא ווייטע פערבעססע-רונגען גוגעבראכט ווערדען צו אי"מפלעהרען גוגלאנגען זאללען. עס ווירד אלזא דאס צייעל ווייטער ווערדען שטרעבענס וואל עי"פערלעגטע ווערדען אבער עי"ר וועלכעם ווירד העברעאיש נכט טרעטע זיין אנגען.)

איבער דיא רעוואלוציאן אין מעזאפאטאמיע (ארם נהרים), דערע אי"סבריך הייד בעריכטע אין פאלגע-דיגער נוממער גוגעלעגען. ווירד פאלגענדעס טע-לעגראפיש בערעכטעט: דער אי"פשטעגרישע מאנ-זיר פאשא האט מיט וויעגר ארמעע דען אי"פראט (נהר פרת) איבערשרטטען, אונד מארשירט איך באגדאד (בבל) לאז, אם זיך דארט עס הערר-

שער אוסרפען צו לאסטען. — דיא טיר-קען בעפעסטיגען דיא שטארט באגדאד, אם זיא גוגען דיא אי"פשטעגרישען פערטהיידיגען צו קאנגען. אללדאם געשיעהט אבער נור דע-דאלב, ווייל דער סולטאן דיא פערשיפאבעגען פער-בעססערונגען אין דען צור טירקישען הערשאפט גוגהאריגען אוראטישען פראוינצען נאך אממער נכט ווירכגעפיהרט האט; (ווען דיא בעדיינער נאכ-ראפפערונגען עטצט איך דיא אינפערצילכע איינ-פיהרונג דעזער פערבעססערונגען בעשטעהען זאללן. טע, זא איזט עס דאך פראגלוך, אב דיעזעלבען ווייטע נכט שאן צו שפעט קאממען. ווען אונטער אינגס פאלקע דיא רעוואלוציאן בעריהט אי"סגעבראכען, זא לאסט עס זיך נכט מעהר מיט אי"נפאכען פער-בעססערונגען אין דער פערוואלטונג צוזפרידענ-שטעללען. -)

נעשעפטסבעריכט

פעסטער פרייז

געטרייד-געשעפט. פאן וויצען וואר נעג. מען וועגנע צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר גוט. 15000 מעצר וואורדען פערקויפט.

וויצען טייס 100 מעצר' 78. קילא 12.50 גולד. 200 מעצר' 76.5 קילא 12.40 גולד. 100 מעצ-צער' 77. ק' 12.35 גולדען. 1200 מטרצ' 76.6 קילא 12.35 גול. 100 מטרצ' 75.5 קילא 12.30 גול. — (אללעס פער דייא מאאסע.) —

קארן 9'90—10.10 גולד.

קוקורוז 7.45—7.55 גולד.

האפער 6.85—6.95 גולד.

רעפס 13—13½ גולדען.

מעהל-פריעזע (פער 100 קילאגראמם אאמטט זאק, פייא אב פעסטם): נו 0: 22 גולד. 50 קר'. נו' 1: 21 גול. 80 קר', נו' 2: 21 גול. 20 קר', נו' 3: 20 גול. 20 קר' נו' 4: 19 גול. 20 קר', נו' 5: 18 גול. 90 קר', נו' 6: 18 גול. 60 קר', נו' 7: 18 גולד. 30 קר', נו' 8: 17 גול. 80 קר', נו' 8½ 16 גולד. 80 קר' פייע קרייץ 5 גול. 50 קר', נאכט קלייע 4 גולד. 60 קר.

הילזענפרוכטע: עיכסען אונגאריש 12—15 גול. לינזען 10—15 גול. ראטע ווידיק —. ווייזע בוינען 12.50 — 13 גול. נאכט ווייכע באהנען ½ — 10½ גולד. — צוויבעלע 12½—13 גולד. ווינאמען — גולדען. האנפאמען 9—9.50 גול. מאהר 7.75—8 גול. ריעזעל 33—34 גול. ווייקען 6—7 גול. מאהן גרייזע 32 גול. בלאטע 34 גול. (אל-לעס פער 100 קילא.)

שפיריטוס גיט מעטאדע אים קליינען 34.25 גולד. אלטע-מעטאדע 36.25 גולדען. — פער 10000 לייטער פערצענט. —

צוועטשקענמוס (לעקוויאר) באמאטער 17—18 גולדען.

האניג: גולדשטעטער, גولבע ½ 34—35½ גולד.

וואכס ראזענגעלב 126.50—126 גולד.

קנאפפערן אונגאריש 25—30 גול.

פאסריקא 26—56 גולד. שאפען 32 גולד.

וויינשטיין נוטע וואאר 62—64½ גול.

לייס 32—33 גול.

נוסס 22—22 גולד.

ריבאל דאפפעלט-ראפפיניריטעס 37.50 גולד. פער 100 קילאגראמם.

רעפס-קוכען 5.15—5.20 גול.

אונשליט (חלב) 41'—42' גולד.

פעטראלעאום 17.25 גולד.

הייטע, ווי נאטירן: פער 100 ק' אינגאריש קוה-הייטע 19—21 גולד. אקסטרייטע טראקענע 30—32 גול. ראפהייטע 9—10½ גולד. (אללעס פער פאאר.) קאלב-פעללע אהנע קאפפע 195—210 גול. מיט קאפפע 195—210 גולד.

לעדער נעשעפט. פעסט-הייטע 24—28-קילא 168—172 גולד. אינגאל פעזיטעטע טעזען אן 10—16-קילא 166—170 גולד. צווייאל פעזיטעטע טעזען 16—18 קילא 164—168 גולד. דריימאל פעזיטעטע טעזען 19—21 קילא 168—170 גולד.

קאלבלעדער: נעגעבטע 6—8-קילא 325—370 גולדען. בראונע 9—11-קילא 450—460 גולדען פער 100 קילא.

וויענער פרייזע.

שפיריטוס —.35—35.25 גול. צו 10000 לייטער פערצענט.

ריבאל —.35—35.25 גולד. פער 100 קילא.

וויצען, פערקויפט וואורדען 35000 מעצר-צטר. פרייזע: באמאטער-וויצען 76—78-קילא —.13.60—13 גול. פער מעצרצטר. —

קארן, אונגאריש 67—71-קילאגראמם 10.60—11. גולד' פער מעצר-צטר.

האפער אונגאריש 7.50—7.60 גולדען פער מעצר-צענטנער.

נערסטע עסטערייכישע 60—64-קילא 8.20—9.20 גולדען.

רעפס באמאטער 13.50—14. גולד.— קאהל —.14—14.50 גולדען.

קארן-מעהל, נו' 1: 18.25—18.25 גולד. נו' 2: 16.25—17.25 גולדען פער מעצר-צטר.

וויצען-מעהל נו' 0: —.23—.24 גולד' נו' 1: —.22—.23 גולד. נו' 2: 20.50—21.50 נו' 3: 18.75—19.75 גולדען. אללעס פער מעצר צטר.

הילזענפרוכטע: לינזען 20—32 גולדען עכסען 50 8—14 גול. באהנען —9—12 גולד. ווידען 8.50—9 גולד' (אללעס פער 100 קילא.) —

לאטטא-ציעהונג פאם 5-טען יוני 1880.

טעמעשוואר	24	90	64	14	30
וויען	50	23	27	25	6
גראץ	63	36	88	55	9

פערא נטווארטלעכער רעדאקטער: מאר בר"ו רייס.

פרוכט- אונד מערל-פרייז-טאבעללע.

פרוכטע.	וויאלשעס פר. העקטאל'	פער 100 ווילאגראמם
וויצען נייער מאגאזין	—	—.—
„ „	75	11.85—12.—
„ „	76	12.05—12.15
„ „	77	12.25—12.35
„ „	78	12.40—12.50
„ „	79	—.—
„ „	80	—.—
מהרוס	74	—.—
„ „	75	11.90—12.05
„ „	76	12.15—12.25
„ „	77	12.35—12.45
„ „	78	12.50—12.60
„ „	79	—.—
„ „	80	—.—
מעסטער באדען	74	—.—
„ „	75	11.85—11.95
„ „	76	12.—12.05
„ „	77	12.15—12.25
„ „	78	12.35—12.40
„ „	79	—.—
„ „	80	—.—
„ ווייסענבורגער	74	—.—
„ „	75	—.—
„ „	76	11.85—12.—
„ „	77	12.10—12.20
„ „	78	12.30—12.40
„ „	79	12.45—12.55

פרוכטע	וויאלשעס פר. העקטאל'	פער 100 קילאגראמם
לאדן	72	10.25—10.10
נוטטער מאלץ	62	9.—8.20
נוטטער פוטטער	62	7.95—7.65
האפער	41	7.50—7.20
ווירזינג באמאטער	—	—.—.—
אנדערע	73	7.60—7.50
אוואוס	—	7.80—7.60
וויצען פער אקמאטער		10.25
„		—.—
„ פריוואט		—.—
„		7.60
„		—.—
„		6.—
„		—.—
„		—.—
„		—.—
באללען-מעהל		
נומער	0	22.50
„	1	21.80
„	2	21.20
„	3	20.20
„	4	19.20
„	5	18.90
„	6	18.60
„	7	18.30
„	8	17.80
„	8½	16.80
שפיריטוס: אלטע מעטאלע פרינטלעך		35.—
„ „		33.—

קורז-טאבעללע פאם 6. יוני.

נעלד-קורז	קר.	אל.
לאנדאן-אטיא	—	100
וויאנאן	5	54
עסטערייך-אונגארישע 8 גולדען נאלד.		
שטיק (20 פראנקס)	9	36
באמבלקאנאל	9	36
דייטשע ריינסבאנקנאטען	57	75
(20 מארקשטיק	11	57
פאריז-לונדאן	1	25

לאזע.	קר.	אל.
1854-ער פערצענטיגע שטאאטס-לאזע	122	—
1860-ער „ נאטע „	129	80
רעטטאג „ פרעמדע	131	25
1864-ער לאזע צו 100 גולדען	170	50
רעטטאג „ 50 „	170	25
מאגא זונטשיטע	—	—
טיזאלען-לאזע	16	50
רודאלף-לאזע	179	75
נאלאי-לאזע צו 40 גולדען	44	—
נאלאי-אנטלעהען-סאראיעוו-לאזע	107	50
אונגארישע לאזע	24	50
רוטלע-וויטש לאזע צו 10 גולדען	15	75
באדענער לאזע „ 20 „	20	50
אפנער לאזע „ 40 „	44	50
מאלאסי לאזע „ 40 „	42	—
וואלאסס-לאזע „ 10 „	17	10
מאלאס-לאזע „ 40 „	52	50
וואלאכיאנער לאזע „ 20 „	22	25
סט.-גענואיס לאזע „ 40 „	44	25

לאזע.	קר.	אל.
סאאבליקער לאזע צו 20 גולדען	25	50
פרייבורגער לאזע „ 100 „	126	50
רעטטאג „ 50 „	62	50
וואלדשטיין-לאזע „ 20 „	33	25
וויכרישער-לאזע „ 20 „	37	—
אונגארישע פרינץ-לאזע צו 100 גולד.	111	50
רעטטאג צו 50 גולדען	109	—
ווינער לאזע	118	50

ווערט-פאפיערע		
אונגארישע מאלא-רענטע	108	50
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	94	75
בעסטער-מאגאטר	93	25
ריבענבורגישע	92	—
מאריעשע	97	50
בוכאראלע	95	50
אונגארישע אייזענבאהן-אקטיען	126	60
וויענער-אנלעהען-אקטיען-אנלעהען	91	50
פאאבריטיוס רע אונגארישען באהנען-אקטיען	101	50
קרעדיט צו 5 אינגאלד פרציענט		
דער אונגארישען דיאמאנטרענטען-באנק צו 5 פרציענט	96	25
דער אונגארישען אלגעמיינען באהנען-אנשאפלאנג צו 5 אינגאלד פרציענט	—	96
רעטטאג 6 פרציענט	102	—
דער בעסטער מאטריאל-באנק	102	75
דער אבטבאנק	82	25
דער נאדר-אבטבאנק	145	—

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1880. — Druck v. M. Barian, Waitzenerboulevard

נער צאַהלייכען בעגלייטונג ירושלים, אים זיך נאָך אַהרעד עניפּשטען הימאַטה צו בעגעבען, ביא יעלבער געלעגענהייט זיא אַיך אַהרען „טהראָן" מיטגעפיהרט. דא זיא זאַמעט הערען אונד בעגלייטען אים אין ירושלים אינען גלייכען אונגאַמען האַטען, דער אים דער ירשען אונד דער עניפּשטען דעלוגיאָן צוזאַמענגעזעטצט יאָר, זא זיכטע זיא, דיעזען גייען גלייכען אַיך ייטער אַיפעכט צו ערפאָלגען. אַרבייטערעטע הערזיך עקסטרעטע דאָ. דער אין עניפּשטען אינע „סערטע", דיא יעגען אַהרעמ אייגענטימלעכען דעלוגיאָן אינטרעסטע. פאָן דער עניפּשטען, גייאַלט-הערשאַפט אַיפ גרייזאַמסטע פערפאָלגונג יאָרהונדערטע. פאָר עטיא 1000 אַהרען פערזיכטע דיעזע סעקטע אונטער פיהרונג אַהרעם אבער-אַנפיהרערס, דער אימער אין אבראַמאַלינג דעם שלמה המלך זין מיסטע, אים עניפּטען אייסצו-יאַגדען אונד צייאַר נאָך מיטטעלאַפריקא. דא זיא אין קיינעם שטאַאַט נאַרדאַפריקאַס, זיא אַיך בעניפּטען לעבען, זיך זוכען פיהלטע. אבער אַיך בייא דיעזער אייסאַנדערונג נאַהמען זיא דען עיזעלטען טהראָן מיט זיך, דא דיעזע דאַראַן פעסט גלייבטען, דאס זאַלאַנגע דער טהראָן בעשטעהט. אַיך אַיך בעשטאַנד אלס בעזאַנדערע רעליגיאָנס-גענאָסענשאַפט געזיכערט זיא. פאָן דעם ייטען שעפטע קענען זיא נור דאס „פסח-פעסט", וועלכעס זיא נכט בלאָס דורך „אונגעזערטעס בראָד (מצות), אַנדערען אַיך נאָך דורך אין אבערשיטענס-אַפּעל (קרבן פסח) פיערן. פאָן אינער האַפּענונג אַיך דיא אַנרייפט אינעם עראַלטעס (משיח) האַבען זיא קיינע אהנונג, דא צייט דעם שלמה המלך דיא עראַרטען דעם „גאָל הצדק", דער אַלדע בעשטעהט אין אַנרייפט דעם „גאָל הצדק", דער אַלדע בעשטעבענדען דעם לאַטהאַלישען מיסס-אָנגערס פערגיבטעטע. העטטע דיא יידיש-עניפּשטע סעקטע יא דיעזען גלייבען גע-האַבט, פערלייכט וועגען עס דעם צוגרונדלייגען מיס-סאָנער געלעגען, דען אַנגעסעגרען לייטען אינ-ערען, דאס „שי הנצי" דער „עראָלזער" יאָר? — זא איטט דער בעריכט, דער אינס האַבטט אינ-טערעסאַנט שיינט, דא אין דען „ספר הקדש" „הקלה" נכט פאָרקאָמטט, אָב דיא מינדער דעם שלמה המלך ע"ה פאָן זיינען צאַהלרייכען פערגעדען בייבערן יידען רעליגיאָן אונד אין אַנדערען לאַנדען אַנדערע מ י ט ט ע ר זיך אַנגעשלאָסען האַבען, יאָבייא עס נור נאַטירליך, דאס דיעזע רע-ליגיאָן אַיך מאַנכעס אינס דער י י ד י ש ע ן רע-ליגיאָן אַיפגענאָמען האַט. דורך דיעזע עגטרעקונג איירד נאָך מאַנכעס ליכט אַיפגעקלערט. מאַן פינ-דעט עטליך אינטער דען פערשיעדענען פאָלקערן אונד רעליגיאָנס-פעקטען אונד אַיך געבייטע, דיא דער יידישען רעליגיאָן עגטגאַמען זינד, וועלכע עיטשיינט מאַן זיך בייזאַמען נכט רעכט עקלערען לאָנגטע, נין דאַרף מאַן נכט פערגעסען, דאס שלמה המלך ע"ה „מאַבייה", „צרגיית" אי ז ו" צי פייען האַטטע, דיא אין ירשלים אַהרע אַיפפיינג-ליכע רעליגיאָן נכט אַיפגאַבען. דאס דיעזע רעלי-גיאָן אונד אַנדערע מיט יידישען געבריכען פערמישט וואָרדע, ווירד וואָהל עדער נאַטירליך פערען. נאָך דעם טאָדע דעם שלמה המלך קעהרטען דיא מיס-טען דיעזע פייען זאַמעט קינדערן אין אַהרע הימאַטה צוריק, אין פאָלגע דעסען בייא דען פער-שיעדענסטען פאָלקסשטעמען אַיך יידיש-עלי-גיאָזע געבראַכט אַיפגאַהמע אַנדערן. אינטערעסאַנט דען דיעזע אין „גאָל צדק" גלייבען, זיא קאָנגטען זיא צים גלייבען אין „שקר" נכט פערלייטעט ווערדען.)

(ז ע ל ב ס ט-מ א ר ד א י י נ ע ס י ו ד ע ן ו ו ע נ ג ע ן ש ט ו י ע ר - ע ק ס ע ק ו צ י א ן.)

נעקאָמען איזט, אים דיא מענשהייט צו ערלאָזען; נאַכדעם יעדאָך יענע סעקטע, דיא זיי שלמה המלך מיט יודען אין קיינע בעריהרונג געקאָמען, פאָן דער האַפענונג אַיך אינען ערלאָזער (משיח) ניע אינע אהנונג האַטטע, ערשיען דערזעלבען דיא בע-הייפטונג דעם מיסס'אָנערס אלס האַבטטע אבגע-שמאַקט. דא דער מיסס'אָנער, וויא דיעזע לייטע שאָן זינד, זעהר צערגעגלייך יאָר, יאָרהדע ער זאַמעט דער קאָזערן אישענע ציר זאַגלייכען אבריזיג גענאַהטהונ. דער הערהשער זאַגטע נעמלייך: איך בין דער רעכטמעסיג „מלכא חכמא", איך בילדע קיינען „עראָלאָר", דער מיך פאָן מיינעם אלטער-ערבטען טהראָנע פערדרעגנען ווירדע!" — עס יאָר אלזאָ דער מאַנגעל אַן אינעם יידישען הייפט-גלי-בענס-זאַטצע. דעם גלייבען אַן דיא אַנקניפּפט דעם „גאָל הצדק", דער אַלדע בעשטעבענדען דעם קאַטהאָלישען מיסס'אָנערס פערגיבטעטע. העטטע דיא יידיש-עניפּשטע סעקטע יא דיעזען גלייבען גע-האַבט, פערלייכט וועגען עס דעם צוגרונדלייגען מיס-סאָנער געלעגען, דען אַנגעסעגרען לייטען אינ-ערען, דאס „שי הנצי" דער „עראָלזער" יאָר? — זא איטט דער בעריכט, דער אינס האַבטט אינ-טערעסאַנט שיינט, דא אין דען „ספר הקדש" „הקלה" נכט פאָרקאָמטט, אָב דיא מינדער דעם שלמה המלך ע"ה פאָן זיינען צאַהלרייכען פערגעדען בייבערן יידען רעליגיאָן אונד אין אַנדערען לאַנדען אַנדערע מ י ט ט ע ר זיך אַנגעשלאָסען האַבען, יאָבייא אַנדערע מאַנכעס ליכט אַיפגעקלערט. מאַן פינ-דעט עטליך אינטער דען פערשיעדענען פאָלקערן אונד רעליגיאָנס-פעקטען אונד אַיך געבייטע, דיא דער יידישען רעליגיאָן עגטגאַמען זינד, וועלכע עיטשיינט מאַן זיך בייזאַמען נכט רעכט עקלערען לאָנגטע, נין דאַרף מאַן נכט פערגעסען, דאס שלמה המלך ע"ה „מאַבייה", „צרגיית" אי ז ו" צי פייען האַטטע, דיא אין ירשלים אַהרע אַיפפיינג-ליכע רעליגיאָן נכט אַיפגאַבען. דאס דיעזע רעלי-גיאָן אונד אַנדערע מיט יידישען געבריכען פערמישט וואָרדע, ווירד וואָהל עדער נאַטירליך פערען. נאָך דעם טאָדע דעם שלמה המלך קעהרטען דיא מיס-טען דיעזע פייען זאַמעט קינדערן אין אַהרע הימאַטה צוריק, אין פאָלגע דעסען בייא דען פער-שיעדענסטען פאָלקסשטעמען אַיך יידיש-עלי-גיאָזע געבראַכט אַיפגאַהמע אַנדערן. אינטערעסאַנט דען דיעזע אין „גאָל צדק" גלייבען, זא קאָנגטען זיא צים גלייבען אין „שקר" נכט פערלייטעט ווערדען.)

(ז ע ל ב ס ט-מ א ר ד א י י נ ע ס י ו ד ע ן ו ו ע נ ג ע ן ש ט ו י ע ר - ע ק ס ע ק ו צ י א ן.)

פיעל אַיפזעהען ערגענצ אין דער הייפטשטאַדט פאָלגענדער ערשטערגרעדער פאָלל: אין יודע, נאַ-מענס לעאָפאָלד קאָהן, דער פיהרער אין וואָהל-האַבענדער קיפּמאַנן וואַר, איזט נאָך אינד נאָך דורך אַנגלוקספאַלל זא הערגעגאַנגען, דאס עס זיינע פייא זאַמעט זעכס קינדערן נור זעהר קימ-מערליך ערגעהרען קאָנגטע. אינטער זאָלכען אומ-שטענדען וואַר עס נור נאַטירליך, דאס עס אהם נכט מאָגלך וואַר, דיא אהם אַיפעלעגטען שטיענ פינקטליך צו ענטרכטען. דיא שטיער-עקסקיוטאַ-הען ערשיעגען בייא אהם רעכט הייפ, אַללין זיא גינגען אַמעגר יעדער מיט לעגען הענדען ייפ, אין שפרינגאַרט זאַגט יא: „וא נכטס איזט, דא האַט אַיך דער קאַיזער זין רעכט פעלאָרען!" — מאַנטאַ, האַלב 12 אהר פאַרמיטטאָגס, ערשיעגען אין דער וואָהנונג דעם קאָהן ווידער אינינע שטיער-עקסקיוטאָרען, אים אהם דיא יינגען מאַבעל-שטיקע יינגען אינער שטיער-שולד אים בעטראָגע פאָן 25 גולדען נכטס נור צו פעפענען, אַנדערן אַ-גליך יינגעזיפהרען. אלס אין מאַן, דער אינסט וואָהלהאַבענד וואַר, קאָנגטע קאָהן דיעזע שמאַך פאַר דען נאַכבאַרן נכט ערטראָגען. פיס-פעללין ערזכטע ער דיא שטרענגען הערען עקסקיוטאָרען, זין ייב אינד זינע קלייגען קינדער צו בעריקזוכ-טיגען, דא ער זיך זאָגטע אים שאַדע דאס לעבען גענהמען מיסטע. דיא עקסקיוטאָרען לעבעלטען צו דיעזער דראָהונג אינד בעגאַנגען אין שטיק מאַ-בער נאָך דעם אַנדערן אים דעם צימער טראָגען צו לאַסען. פראַטצלך יעדאָך ערהאַב זיך קאָהן, אילטע צו דעם צופעללע אַפּפענען פענסטער אינד שטרעצטע זיך מיט דעם הופע: „לעבט וואָהל מיינע לייבען אינגעהאָריגען!" קאָפּפאַבער פאָן דיינער וואָהנונג, דיא אים דרייטען שטאָטיעקע זיך בע-פאַנד, אַיך דיא שטראַסע העראַב, דיא אים צימער אינ"יינגען פערזאָגען בריעפען נין שטאַרר פאָר שרעקען. אין דעמזעלבען אינגענבליקליכ רים זיך יעדאָך פייא קאָהן פאָן דען קינדערן לאָז, דיא אים דיא הערים בישטער אַמטמערטען, אינד דיעע עבענ-פאַללס צים פענסטער, אים אהרעם קיאַלאַללען לעבען אין דעזער שרעקליכען ייטיג אין עגדע צו מאַכען. נור מיט פעלער מיהע גלאַנג עס, דיא פערגייפעלטע פייא פעסטצוהאַלטען, דאַמיט נכט אַיך דיא דורך אינען שטרען פאָן פענסטער אינען „זעלבסט-מאָרד" פערהינדע. אינצייטען האַטטע זיך אַיך דער שטראַסע, דיא דער אינגלוקליכע לעא-פאַלל קאָהן מיט צערשמעטטערטעס קאָפּפאָ לאַ, אין פאַרטרעער פאַלקס-אַיפלוי געבלוטעט. דיא עקסקיוטאָרען, דיא אינען אבגעפאַלל פיהבטעטען, שרייען זיך נאַטירליך אילענדס דאָאָן, אָהנעגדיא געפענגטעטע מאַבעל יינגפיהרען צו לאַסען. דער

פיעל אַיפזעהען ערגענצ אין דער הייפטשטאַדט פאָלגענדער ערשטערגרעדער פאָלל: אין יודע, נאַ-מענס לעאָפאָלד קאָהן, דער פיהרער אין וואָהל-האַבענדער קיפּמאַנן וואַר, איזט נאָך אינד נאָך דורך אַנגלוקספאַלל זא הערגעגאַנגען, דאס עס זיינע פייא זאַמעט זעכס קינדערן נור זעהר קימ-מערליך ערגעהרען קאָנגטע. אינטער זאָלכען אומ-שטענדען וואַר עס נור נאַטירליך, דאס עס אהם נכט מאָגלך וואַר, דיא אהם אַיפעלעגטען שטיענ פינקטליך צו ענטרכטען. דיא שטיער-עקסקיוטאָ-הען ערשיעגען בייא אהם רעכט הייפ, אַללין זיא גינגען אַמעגר יעדער מיט לעגען הענדען ייפ, אין שפרינגאַרט זאַגט יא: „וא נכטס איזט, דא האַט אַיך דער קאַיזער זין רעכט פעלאָרען!" — מאַנטאַ, האַלב 12 אהר פאַרמיטטאָגס, ערשיעגען אין דער וואָהנונג דעם קאָהן ווידער אינינע שטיער-עקסקיוטאָרען, אים אהם דיא יינגען מאַבעל-שטיקע יינגען אינער שטיער-שולד אים בעטראָגע פאָן 25 גולדען נכטס נור צו פעפענען, אַנדערן אַ-גליך יינגעזיפהרען. אלס אין מאַן, דער אינסט וואָהלהאַבענד וואַר, קאָנגטע קאָהן דיעזע שמאַך פאַר דען נאַכבאַרן נכט ערטראָגען. פיס-פעללין ערזכטע ער דיא שטרענגען הערען עקסקיוטאָרען, זין ייב אינד זינע קלייגען קינדער צו בעריקזוכ-טיגען, דא ער זיך זאָגטע אים שאַדע דאס לעבען גענהמען מיסטע. דיא עקסקיוטאָרען לעבעלטען צו דיעזער דראָהונג אינד בעגאַנגען אין שטיק מאַ-בער נאָך דעם אַנדערן אים דעם צימער טראָגען צו לאַסען. פראַטצלך יעדאָך ערהאַב זיך קאָהן, אילטע צו דעם צופעללע אַפּפענען פענסטער אינד שטרעצטע זיך מיט דעם הופע: „לעבט וואָהל מיינע לייבען אינגעהאָריגען!" קאָפּפאַבער פאָן דיינער וואָהנונג, דיא אים דרייטען שטאָטיעקע זיך בע-פאַנד, אַיך דיא שטראַסע העראַב, דיא אים צימער אינינע יינגען בריעפען נין שטאַרר פאָר שרעקען. אין דעמזעלבען אינגענבליקליכ רים זיך יעדאָך פייא קאָהן פאָן דען קינדערן לאָז, דיא אים דיא הערים בישטער אַמטמערטען, אינד דיעע עבענ-פאַללס צים פענסטער, אים אהרעם קיאַלאַללען לעבען אין דעזער שרעקליכען ייטיג אין עגדע צו מאַכען. נור מיט פעלער מיהע גלאַנג עס, דיא פערגייפעלטע פייא פעסטצוהאַלטען, דאַמיט נכט אַיך דיא דורך אינען שטרען פאָן פענסטער אינען „זעלבסט-מאָרד" פערהינדע. אינצייטען האַטטע זיך אַיך דער שטראַסע, דיא דער אינגלוקליכע לעא-פאַלל קאָהן מיט צערשמעטטערטעס קאָפּפאָ לאַ, אין פאַרטרעער פאַלקס-אַיפלוי געבלוטעט. דיא עקסקיוטאָרען, דיא אינען אבגעפאַלל פיהבטעטען, שרייען זיך נאַטירליך אילענדס דאָאָן, אָהנעגדיא געפענגטעטע מאַבעל יינגפיהרען צו לאַסען. דער

אַיזגעדען אַללעס טהון, וואס אין מיינען קרעפטען שטעהט, מיינע אין שטייט נעראַטהענען בייזער מיט אינאַנדער איינאַנדער."—

דאַיזיך בעניפּסטען דער דאַבבעער אונד דיא פאַ-שטעהדע פיר פיאַנער אינדאַלעטשע נעפינדע דען קאַ-ערלינען בעפעהלסאַבבע.

„וויא גלייכלך שטעהע אַיך מיך (שפיאַר ר' אַפּעל-מאַן צו דעם דאַבבעער, ר' אַבראַהם בן ר' אַבראַהם פפיאַר.) דאס איך אייגען דיר נאַפּפען אונד בעריישענטסען מע-נע אינערער צייט קענען צו לעזענען דאס גלייך האַבע! איך האַבע אייגען פייטש אַיך דש" נעלעזען, אונד מיך דאַראַן פערגעגנט, וויא איזט דען זין דער אַפּ דערקלען שטעל-דען ערקלעדט."

„וויי בין איך (אנטוואָרטעטע ר' אַבראַהם) אים פער-גלייכען מיט אייך? אייער נאַמע ערפעללט דיא וועלט פאָן אייגעם עגדע בי צים אנדערן, אייער ווייקען אינס אינפער-גלייכען, אייער ווייזהייט שטיענגטעטעטע, יעהם, וויא אַללעס, נאַאָ אונד קלען, זיך הערבייטענגס, אייער אנט-לישען צו שיינען."

„גגראַדע דאס בעטריכט מיך! (ענטגעגנעטע ר' יאַ-פעלמאַן) איך פעהלע מיך אינגעטיפט אַללעד דיעזער עהרע אונד אַרבעגענגס. עס בעשלייכט מיין הערען אין באַנגעס גגפעהל. וויא יעגען אַללע דיעזע עהרען-בעזעיגגונגען אין אַיהר ענגענטליך אומשלאָגען מיסטען."

דיא פאַרשטעהט דרעגגטען זיך גין הערא, אים דען בעריהמטען מאַנן צו בעריכטען, וואַגען שטאַנדען בעריהמ, אים ר' יאַפעלמאַן, דען דאַבבעער, דיא פאַרשטעהט אונד דיא מעגלערעטע דער דעפיטאַציאָן נאָך פיאַר צו פיהרען.

(פאַרטזעטצונג פאָלגט.)

אַם טהאָרע דער פיאַנער יודען-נאַסטע שטאַנד צו פרעגען דעם אנגעקאָמענען אין נאַפּאַרטיי נעשטיקטער באַגען עריכטעט — אונד היער פיהרער דעם אנגעקאָמענען אבגעמאַלט אין נאַפּאַרטיגער עפּפאַנד בעריטטען.

„אַיהר עריייטט מיר צו פיעל עהרע (שפיאַר ר' יאַ-פעלמאַן בעקומענדע) איך פערדיענע דיא נינע. נעבע נאַטט, דאַסס דאס אללעס נכט שלימטע פאָלגען האַבע."

„אָ! (ענטגעגנעטע ר' יצחק טייטס, דער עיסטע פאַר-שטעהער) איהר פערדיענט נאָך פיעל מעהר. דיא נאַנצע וועלט איזט פאָלל פאָן אייהעם רוהמע. אונד גין בעטטע אין איך, טיעטעט אין אין דיעזעם הויז, עס איזט דאס מיינע; דען מיר זאָלל דאס גלייך צו טהייל ווערדען, איך ווערדענע אייהעם אייפענטהאַלטעס אין פיאַנ אין מי-נעם הויזע צו בעטאַכטענען."

עס וואַרען מיהעאַללע מאַנע, דיא גין הערגאַנגהאַ-טען, מיט נאַסטער נעווייסענהאַפטענקיט פייסטע ר' יאַ-פעלמאַן דען שאַנד דער דיענע, טעגלך עפּפענע ער דיא אבגעאַדעטענען דער לאַנדעגעמיינדען, אונד לייגט זיך פאָן אייגען אין דאס נעגיעפטע דיא פערהעלטניסטע דערזעל-בען שולדען. דיא אַנגאַבען דער לאַנד-יודען לעגטע ער דאַנן דעם פאַרשאַנדע דער פיאַנער געמיינדע פאָר, אונד פערזיכטעטע אייהרע בעמעהרונגען, דאַנן לייגט ער אייגענע מטשלעגדע דער פיאַנער יודענשאַפט צו זיך קאָמטען, אונד בעטייאַר דיא, אייהר אייך עהרע אונד נעווייסען, אַללעס דאַסטענדיגען, וואַס דיא דיא פערהעלט-גלייכונגס-וועגע נעטטענעטטעטען דאָאָן, אונד אַנגעהיער-נעפפענטעטע פאָלגען.

(פאַרטזעטצונג פאָלגט.)

לענטאָללע ייִדישע רעכטסגעלעהרטע דיזונו מאָנ-טאָג נאָך אײַנער לאַנגעהרגעדענ קראַנקהײַט זײַנען גיסט אײַנאַב. דיא העזונגען בלעטער בײַנגען אָבער דען לעבענספרעלײַך דיזונס הערראָרא-גענדען מאַנגעס פאָלגענדע אײַנצעלהײַטען: „טאָ-באָס לאָי איזט אָס 5. יוני 1844 אין נאָס-קאַנשא געבאָרען, וואָ זײַן פאָטער דאַמאָלס אלס ראַבבינער ווירקטע. ער אַבסאָלוירטע זײַנע אײַנוויזשעסס-שטודיען טהײַלס אין ווען, טהײַלס אין פעסט. שאָן אלס שטודענט אָבערזעטצטע ער מעהרערע רעכטסווייסענשאַפטלײַכע ווערקע אײַס דעם דײַט-שען אָנס אײַנגלײַשען, וואָרבע ער זיך שאָן דאַמאָלס אײַנען אַללגעמײַן געאַכטעטען נאָמען ערוואָרב. דיזע בײַדע ווערקען נאָך הײַטע אין דער פעסטער אײַנוויזשעטע אײַנשטערבעטעם, אײַנע ערעכ שט-דענט, דער אַרזאָאָט ווערדען ווילל, מיס דיזעלבען גרעדלעך שטודירען. נאָכדעם לאָי זײַנע אײַנוויזי-טעסס-שטודיען בעגעגעט האַטטע, ווערקט ער מעה-רערע אַנדערע הערוויר אלס הײַס-מיטאַרבײַטער דעס „פעסטער לאָיד". אײַס אַהרע 1867 קאַם בעקאַנגס-ליך דער עסטערײַכ-אונגאַרישע אײַסלײַך צו שאַאַ-דע, אין פאָלגע דעסען אונגאַרן אין אײַנגעס מי-נעסטעראַס ערהעלט. לאָי וואָרדע גון אײַס אַהרע 1868 צום מינעסטעראַל-סעקרעטער ערנאַנגט. דאָרט וואָרדען זײַנע אײַסגעראַדגעטלײַכען פערזונלײַכען אין דען שאַאַפס. אײַנד רעכטס-ווייסענשאַפטען אלסבאַלד אנערקאַנגס, וועהאַלב ער פאָן דער רע-גיערונג צום מינעלערע דער אָנגענאַנגען „קאָר-פּאָראַאַנס-קאָממיסאָן" ערנאַנגט וואָרדע, וועלכע צוער אײַגאַבע האַט, אלע אײַנע נעזעטצ-ענטווערפע גרעדלעך אײַסצאַרבײַטען, דאָ דעם פאַלאַמענטע פאָרגעלעגט ווערדען זאָלען. דאָ האַטטע לאָי אָן דער שאַפפונג דער אונגאַרישען לאַנדעס-גענעטצע אײַנען זעהר גראָסען אנטהײַל. אין פאָלגע דיזער פערזונטע וואָרדע לאָי נײַס לאַנגע דאַרײַ צום שטעלפערטעטען פאָנד. דיזען גלײַכענס-גענאָסען פעלע וויכטיגען דענסטע צו לײַסטען. פאָר צוויי אַהרען בעגאַנן לאָי צו קרענקעלן. דאָ אַרצט ערקלערטען זײַנען צישטאַנד זאָלײַך אלס אונרעטטבאַר, דאָ דערזעלבע אָן וואַסערזוכט אונד לעבער-קרעבס לײַדט. טראָטצדעם אונטערבראָך דער שווער-לײַדענדע זײַנע אַמטס-טהעטיגקײַט נײַכט. אַ ער נאָכ זאָאַר בײַ צו זײַנעם טאָדע אײַנע רעכטס-ווייסענשאַפטלײַכע צײַטונג אין אונגאַרישער שפּראַכע הערײַס. דאָ פאָן אלדען אדאָלפאָטען אונד שטאַאַטס-מענגערן האָנגעשטעצט וואָ. לאָי הונטערלײַס אײַנע ווייטע אונד דרײַא קינדער. עטצט עבען

פאָלליעטאָן.

רעטטונג דער יודען.

(68-טע פאָרזעצונג.)

„אך קאָנן נײַס! (אנטש דער מאַרקוראַ צו זײַנער פרוי) אָהנע מיט פאָלגער רוקשפּראַכע גנאָמען צו האַ-בען. דײַא טאָדעס-אורטהײַלע דער שאָן אנטערשײַבען אונד פעלגלײַכס שאָן פאָלגאַנגען. אבער דיא אנדערן 200 אונד עטלײַכע — נין, זײַנען פאָלגער מיר אין אנגעפײַער האַטהנעבער וואָר, אונד דיא יודען מיר 600 נאָלדגולדען געבען, זײַ מאַנען דיא ייִנגלאַסען יודערן."

מיט דיזעס בעשײדע מיסטען דיא בײַדען יודישען אבגעאַנדעלט זיך בעגעגען.

דיא פאָן דאָקטאָר הערלער נאַכגעשיקטען בעוואַפּ-נעטען האַלטען דיא פאָלגלײַשען באָטען אין אונד באַאַ-טען דעדען בײַדעפאַאַטען נאָך אונשאַבאָר. דיזעס מיסטען וואָהל פעל פערדעכטיגעס גענהאַלטען האַבען, דענן נאָך אן דעמזעלבען מאָנג וואָרדע דער קאָנגלער נגאָרן פאָלגער אבגעזעטצט. מאַן וואָרפ אײַהן אין אײַנען קערקער. דער קאַמערמיסער, הערר נאָרן פאָן בערגאַרפ, וואָרדע פאָנ-דעס נאַכפאָלגער אים קאָנגלער-אַמטע. דאָס עיסטע גע-שעפּס, דאָס ער צו בעאַרבען האַטטע, וואָר דיא אנטשולדיגונ פאָן אײַלבאָטען נאָך שלעכטען. דיא דען אײַנגעקערקערטען יודען דיא פרײַהײַט גגעבען אַלדען. פרי דיא דרײַא מע-נער, דעמען טאָדעס-אורטהײַל דער מאַרקוראַ אונטערצײַ-גנעט האַטטע, קאָם דיא בעפרײַאונג לײַדער צו שפּעט; דיא אײַגען פערבאַנגט וואָרדען! — דיא אנדערען וואָרדען פרײַגעלאַסען, נאָכדעם מאַן אָפּפענטלײַך בעקאַנגט גמאַכט.

דאָס דער מאַרקוראַ זיך אײַנבעגעבען האַבען, דאָס דיא אנ-שולדיגונג אײַנע פאָלשע וואָר, אונד דאָס דיעס נור פאָן דער אײַסנערבאַסען פעלגלײַכונג הערפאָרגעגאַנגען.

אײַנגעדרעצטעס קאַפּטעל.

בײַא דען נאָסען שטײַר-לאַסטען, וועלכע דען יודען אין ענער צײַט פאָן דען פרײַהײַטען, דעם אדעל אונד דער נײַסטלײַכקײַט אײַנגעלגנס וואָרדען, וואָר עס אײַנע אנגע-מײַן שווערע אײַנגאַבע, דיעע שווער דרוקגעגען שטײַגען אײַנצעלן אײַנצאָגדען אונד דאָס מאַאַס. דאָס יעדער דאַצו בײַצוטראָגען האַטטע, צו בעשטעמען; דענן דיא פרײַהײַטען אײַנע נאָאַע פּרוטע פאָן דער פרײַ-טעטונג דער נעאַאַמטן יודען אים לאַנדע, אָהנע זיך צו קומען, וואָ זיך דיא אײַנצעלנען נעמײַנדען דאָראָן בע-טהײַלגען וואָללטען. דער אײַנצעלנע פרײַהײַטבריעפ נאָכען אײַ-מער צוגעשען דען יודען צו שטײַגערונגען אולאָס. אין יעדער גלײַכבע זיך פרײַגען; אין יעדער וואָהנטע נור צו וואָהל, וואָ שווער אײַהם דער עײַנזעלנ וואָרדע, אין יעדע גלײַכבע ווען נאָכבאַרן אין בעסערע לאַגע אונד דעלט דעזען פרײַ ווייטער; דא גלײַכבע ער זיך דען אים פרײַ-העלטנעסס צו דען אנדערן צו האַך בעלאַאַסטע. אונד וואָ עס דען אײַנצעלנען ענגגנ, וואָ אײַנגע עס דען נעמײַנדען אײַנע יעדע נעמײַנדע העלפע זיך פרײַ צו האַך בעשטײַגען אים פרײַהײַטבריעפ צו דען אנדערן נעמײַנדען. ווען נון אײַנער גלײַכבע, מעהר וואָגען צו מיסטען אלס אנדערע גלײַכבערגנאָסען, דאַנן נאָס ער ווייגען צאָרן אײַבער דער-ענגען אים, פאָן דענען ער מײַנגע, דאָס וואָ דיא שטײַגען נאָך אײַנגע אונטערגעגען פערהע לטנעסס אײַהלגעגען.

אים יאָהרע 1531 וואָרען דיא שטײַגערונגען דער באַהמשען יודען וועגען דער אײַנגעגעבען האַבען אָן געוואַגען. דאָס מאַן מאָר אונד טאָדשלאָג בעפרײַטען מיסטען. קאָנג פרידראַנד האַטטע דער באַהמשען יודענשאַפט אײַנע אַאַטט אונד אײַנגעגעגען. דער שטאַטטהאַלטער דעס קאָנגס, נאָאַ פּהון, פאָרדערטע דיא שטײַער פאָן דען פרײַטשען דער יודישען נעמײַנדע צו פּראָג. דיעע מיסטען דיא האָהע שטײַער אײַ דיא אײַנצאָגען אונד אונטערגען דעס לאַנדעס פרײַהײַלען, אונד אַאַטט אלע אין דען לאַנדגע-מײַנדען גלײַכטען זיך, אים פרײַגלײַכע מיט פּראָג, צו דאָך בעשטײַערט. אײַנע דער נאָאַטען יודענגעמײַנדען באַהמען וואָר דאַאַלס דיא אַ אַ ר ו י ט ן, דיא יודענגעמײַנדע צו דראָאָוישען פּיהלטע זיך אַס מיסטען דורך דיא אײַהר אײַס-ערלעגטע שטײַער בעגאַנגען הילען; דיא פּראָטעסטירטע דאַ-גגען. דער פּראָגשאַנד דער פּראָגער נעמײַנדע פרײַטטע דיא פרײַהײַלטנעסס אײַס נעוויסענהאַפטטע; ער וואָר יע-דאָך נכט אין דער לאַגע, דער דראָוישטער נעמײַנדע אײַנע פרײַהײַטגעגען צו בעוויליגען. דיא שטײַערען וואָרדען דורך דיא לאַנדעס-שטײַער-בעאַמטען אײַנגאַבעטען אונד אין דען פּראָששאַנד דער אײַזראָליטען-נעמײַנדע צו פּראָג אבגע-לעפּעט. — דא עראָאַ זיך אין שווערס אונטער דען דא-ראָוישען. — „דיא פּראָגער (אנטשן וואָ) פּיהלען זיך פאָן אונערס גלעדער;" — דיא פּעראַוראַאַטען אײַנע פּאַרט-לעכע רעזאָלוציאָן אונד צאָגען, 400 מאַן שטאַרק, נאָך פּראָג; אײַך דעפּטאַציאָנען אים אנדערן באַהמען לאַנד-געשאַנדען שלאָגען זיך אײַהנען אן; דיא בעגעגנעטען לאַנד-יודען וואָלליען דיא פּראָגער פּראָטעסטע עיזלאָגען.

אלס דיא פּראָטעסטע דער אײַזראָליטען געמײַנ-דע צו פּראָג אחהען, דאָס וואָ אללען נכט מיט דען אײַס

פאָלליעטאָן.

רעטטונג דער יודען.

(68-טע פאָרזעצונג.)

„אך קאָנן נײַס! (אנטש דער מאַרקוראַ צו זײַנער פרוי) אָהנע מיט פאָלגער רוקשפּראַכע גנאָמען צו האַ-בען. דײַא טאָדעס-אורטהײַלע דער שאָן אנטערשײַבען אונד פעלגלײַכס שאָן פאָלגאַנגען. אבער דיא אנדערן 200 אונד עטלײַכע — נין, זײַנען פאָלגער מיר אין אנגעפײַער האַטהנעבער וואָר, אונד דיא יודען מיר 600 נאָלדגולדען געבען, זײַ מאַנען דיא ייִנגלאַסען יודערן."

מיט דיזעס בעשײדע מיסטען דיא בײַדען יודישען אבגעאַנדעלט זיך בעגעגען.

דיא פאָן דאָקטאָר הערלער נאַכגעשיקטען בעוואַפּ-נעטען האַלטען דיא פאָלגלײַשען באָטען אין אונד באַאַ-טען דעדען בײַדעפאַאַטען נאָך אונשאַבאָר. דיזעס מיסטען וואָהל פעל פערדעכטיגעס גענהאַלטען האַבען, דענן נאָך אן דעמזעלבען מאָנג וואָרדע דער קאָנגלער נגאָרן פאָלגער אבגעזעטצט. מאַן וואָרפ אײַהן אין אײַנען קערקער. דער קאַמערמיסער, הערר נאָרן פאָן בערגאַרפ, וואָרדע פאָנ-דעס נאַכפאָלגער אים קאָנגלער-אַמטע. דאָס עיסטע גע-שעפּס, דאָס ער צו בעאַרבען האַטטע, וואָר דיא גגעטטיגונג פאָן אײַלבאָטען נאָך שלעכטען. דיא דען אײַנגעקערקערטען יודען דיא פרײַהײַטען גגעבען אַלדען. פרי דיא דרײַא מע-נער, דעמען טאָדעס-אורטהײַל דער מאַרקוראַ אונטערצײַ-גנעט האַטטע, קאָם דיא בעפרײַאונג לײַדער צו שפּעט; דיא פערבאַנגט וואָרדען! — דיא אנדערן פרײַגעלאַסען, נאָכדעם מאַן אָפּפענטלײַך בעקאַנגט גמאַכט.

דאָס דער מאַרקוראַ זיך אײַנבעגעבען האַבען, דאָס דיא אנ-שולדיגונג אײַנע פאָלשע וואָר, אונד דאָס דיעס נור פאָן דער אײַסנערבאַסען פעלגלײַכונג הערפאָרגעגאַנגען.

אײַנגעדרעצטעס קאַפּטעל.

בײַא דען נאָסען שטײַר-לאַסטען, וועלכע דען יודען אין ענער צײַט פאָן דען פרײַהײַטען, דעם אדעל אונד דער נײַסטלײַכקײַט אײַנגעלגנס וואָרדען, וואָר עס אײַנע אנגע-מײַן שווערע אײַנגאַבע, דיעע שווער דרוקגעגען שטײַגען אײַנצעלן אײַנצאָגדען אונד דאָס מאַאַס. דאָס יעדער דאַצו בײַצוטראָגען האַטטע, צו בעשטעמען; דענן דיא פרײַהײַטען אײַנע נאָאַע פּרוטע פאָן דער פרײַ-טעטונג דער נעאַאַמטן יודען אים לאַנדע, אָהנע זיך צו קומען, וואָ זיך דיא אײַנצעלנען נעמײַנדען דאָראָן בע-טהײַלגען וואָללטען. דער אײַנצעלנע פרײַהײַטבריעפ נאָכען אײַ-מער צוגעשען דען יודען צו שטײַגערונגען אולאָס. אין יעדער גלײַכבע זיך פרײַגען; אין יעדער וואָהנטע נור צו וואָהל, וואָ שווער אײַהם דער עײַנזעלנ וואָרדע, אין יעדע גלײַכבע ווען נאָכבאַרן אין בעסערע לאַגע אונד דעלט דעזען פרײַ ווייטער; דא גלײַכבע ער זיך דען אים פרײַ-העלטנעסס צו דען אנדערן צו האַך בעלאַאַסטע. אונד וואָ עס דען אײַנצעלנען ענגגנ, וואָ אײַנגע עס דען נעמײַנדען אײַנע יעדע נעמײַנדע העלפע זיך פרײַ צו האַך בעשטײַגען אים פרײַהײַטבריעפ צו דען אנדערן נעמײַנדען. ווען נון אײַנער גלײַכבע, מעהר וואָגען צו מיסטען אלס אנדערע גלײַכבערגנאָסען, דאַנן נאָס ער ווייגען צאָרן אײַבער דער-ענגען אים, פאָן דענען ער מײַנגע, דאָס וואָ דיא שטײַגען נאָך אײַנגע אונטערגעגען פערהע לטנעסס אײַהלגעגען.

אים יאָהרע 1531 וואָרען דיא שטײַגערונגען דער